

“PREDANOST BOGU KAO VRHUNAC SLOBODE”

Hikmet HEKIĆ

UDK 373.5:[371.3:28]
DOI: 10.26340/muallim.v18i71.1606

SAŽETAK: U ovom radu predstavljena je nastavna priprema obrade novog nastavnog sadržaja za čas srednjoškolske islamske vjeronauke. Nastavna priprema sadrži informacije o oblicima rada, nastavnim metodama, nastavnim sredstvima, tehničkim pomagalima, međupredmetnoj korelaciji, te ciljevima i zadacima ove nastavne jedinice. Također, prikazana je makroartikulacija i mikroartikulacija nastavnog časa s detaljnim uputama za njegovu realizaciju, evaluacijskim parametrima, ishodima učenja i priložima.

Ključne riječi: islamska vjeronauka za 3. razred srednje škole, nastavna cjelina Sloboda i odgovornost, nastavna priprema za čas

ODREDNICE NASTAVNE JEDINICE

Nastavni predmet:	<i>Islamska vjeronauka</i>
Škola:	<i>Srednja škola</i>
Razred:	<i>III razred</i>
Nastavna cjelina:	<i>Sloboda i odgovornost</i>
Nastavna jedinica:	<i>Predanost Bogu kao vrhunac slobode</i>
Trajanje časa:	<i>45 minuta</i>
Tip časa:	<i>a) uvodni čas; b) obrada novog nastavnog sadržaja; c) vježbanje; d) ponavljanje; e) utvrđivanje; f) sistematizacija; g) kombinovani tip časa</i>
Oblici rada:	<i>a) frontalni; b) grupni; c) rad u paru; d) individualni</i>
Nastavne metode:	<i>a) usmeno izlaganje nastavnika; b) usmeno izlaganje učenika; c) metoda razgovora: katehitički, razvojni, slobodan oblik razgovora, diskusija, oluja ideja; d) metoda čitanja i rada na tekstu: rad na tekstu, metoda pismenih radova, metoda grafičkih radova, RWCT (Reading and Writing for Critical Thinking): čitanjem i pisanjem do kritičkog mišljenja; e) demonstracija; f) ilustracija; g) laboratorijski i praktični radovi; h) vizuelne metode: video zapis, multimedijalna prezentacija i izrada plakata</i>
Nastavna sredstva:	<i>a) tekstualna: udžbenik, nastavni listići, plakati, tekstualna uputstva; b) živa riječ nastavnika i učenika; c) vizuelna: multimedijalna prezentacija</i>
Tehnička pomagala:	<i>a) Notebook/PC računar; b) projektor; c) školska tabla; d) hamer papir; e) ljepilo; f) flomasteri</i>
Međupredmetna korelacija:	<i>Ostvaruje se kroz časove Demokratije i ljudskih prava, časove odjeljske zajednice i jezika.</i>

Cilj nastavnog časa je usvajanje znanja o smislu čovjekovog dolaska i obitovanja na ovom svijetu, slobodi, povezanosti slobode i odgovornosti, predanosti Bogu kao vrhuncu slobode, životu osmišljenom vjerom, te podsticanje na primjenu istog u svakodnevnom životu.

Zadaci nastavnog časa:

Obrazovni: usvajanje novih pojmova/termina, usvajanje i (re)interpretacija (sa)znanja o smislu čovjekovog dolaska i obitovanja na ovom svijetu, slobodi, povezanosti slobode i odgovornosti, predanosti Bogu kao vrhuncu

slobode kroz određene kur'anske ajete i primjera Allahovih Poslanika.

Odgojni: Formiranje i razvoj emocija, osjećanja o dragocjenosti blagodati slobode, kao i o pozivanju na odgovornost zbog njene zloupotrebe; poticanje učenika na slijedeće islamske upute i življenje u skladu s vjerom; formiranje i razvoj osjećaja za rad, red i disciplinu, za harmoniju; formiranje osobina pozitivnog karaktera: strpljivosti, tačnosti, urednosti, preciznosti, savjesnosti, marljivosti, dosjetljivosti, kreativnosti, efikasnosti, ekonomičnosti, odgovornosti, kulture rada i ponašanja; formiranje i razvoj socijalnih navika (timski rad).

Funkcionalni: Razvijanje psihofizičkih osobina i sposobnosti: perceptivnih (senzornih, uočavanje i prepoznavanje), mentalnih (intelektualnih, pamćenje i reprodukcija naučenog) i komunikativnih (izražajnih, bogaćenje učeničkog vokabulara-rječnika). Pospješivanje i unapređenje analitičkog, kritičkog, uzročno-posljedičnog i sintetičkog mišljenja, kooperativnosti, kreativnosti i originalnosti kroz timske oblike rada, multimedijalne sadržaje i primjenu RWCT metoda i tehnika. Motivacija i pobuđivanje pažnje, radoznalosti i interesa putem zadataka interesantnog i kreativnog karaktera.

MAKROARTIKULACIJA NASTVANOG ČASA

Faza rada	Sadržaj	Metodičko oblikovanje	Vrijeme
1. Uvodni dio	1. Početak s dovom 2. Najava nastavne jedinice	<ul style="list-style-type: none"> ○ Učenje dove na početku. ○ Predstavljanje/upoznavanje s učenicima ○ Katehitički razgovor o prethodnoj nastavnoj jedinici ○ Zapis na tabli 	7 min.
2. Glavni dio	3. Otkrivanje i razumijevanje sadržaja 4. Analiza 5. Sinteza	<ul style="list-style-type: none"> ○ Nastavnikovo usmeno izlaganje uz pomoć multimedijalne prezentacije ○ Grupni oblik rada (upućivanje, objašnjavanje zadatka) ○ Izlaganje učenika po grupama (usmeno izražavanje, analiza i sinteza i zaključivanje) 	30 min.
3. Završni dio	6. Evaluacija	<ul style="list-style-type: none"> ○ Isticanje glavne poruke i cilja nastavne jedinice. ○ Domaća zadaća. 	8 min.

MIKROARTIKULACIJA NASTVANOG ČASA

Uvodni dio (7 min.)

- Izvršavanje tehničkih priprema za nesmetanu realizaciju časa.
- Učenje dove na početku nastavnog časa.

Rabbi-šrah li sadri we jessir li emri wahlul 'uqdeten min lisani jefqahu qawli ve kul Rabbi zidni ilma ve fehmen elbikri bi-s-salihin.

(Gospodaru moj, učini prostranim prsa moja, i olakšaj zadatak moj: odriješi uzao s jezika mog da

bi razumjeli govor moj. Gospodaru moj, povećaj mi znanje i uvrsti me među one koji su dobri.)

- Psihološka priprema učenika za čas

Metodom katehitičkog razgovora ukratko ponoviti nastavnu jedinicu koja je obrađena na prethodnom času jer je nova nastavna jedinica dio iz iste nastavne cjeline (zastupljen frontalni i individualni oblik rada).

Napomena: Bold italicom su napisani predviđeni (očekivani) odgovori.

1. O čemu smo razgovarali na prethodnom nastavnom času? *Na prethodnom nastavnom času razgovarali smo o islamskom poimanju slobode.*
2. Šta u islamu predstavlja sloboda čovjeka? *Sloboda je suštinsko obilježje ljudskog bića po kome se ono bitno razlikuje od ostalih Božijih stvorenja. Ona je nužna pretpostavka čovjekovog potvrđivanja kao ljudskog bića. Sva ostala stvorenja svojim ponašanjem u potpunosti slijede Božansku*

zapovijed, ispunjavajući tako funkciju koju ima u kosmosu. Jedino čovjek, kao biće koje ima slobodu izbora u svom djelovanju, ima mogućnost da postupa suprotno Božijoj zapovijedi.

3. Sloboda u društvenom smislu podrazumijeva da čovjek ima i određena prava. Koja su to, između ostalog, osnovna ljudska prava?

Pravo na život, pravo na ličnu imovinu, slobodu mišljenja, slobodu ispovijedanja vjere/slobodu religije, slobodu govora...

4. A koji je islamski ideal ljudske slobode?

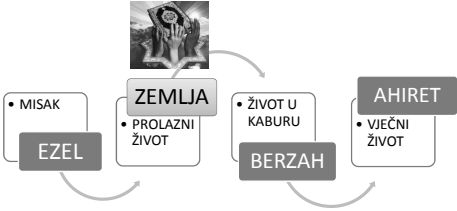
Islamski ideal ljudske slobode je neovisnost o tjelesnim probijevima i predanost Bogu kao vrhunac slobode.

Glavni dio (30 min.)

- Najava nastavne jedinice i zapis na tabli:

PREDANOST BOGU KAO VRHUNAC SLOBODE

- Zatim slijedi usmeno izlaganje nastavnika uz pomoć multimedijalne prezentacije. (zastupljen frontalni oblik rada)

 <p>PREDANOST BOGU KAO VRHUNAC SLOBODE</p> <p>By Hikmet Hekić</p> <p>27.11.2015. godine/15. Safer 1437. H. godine</p>	<p>Duša čovjeka prolazi kroz nekoliko faza:</p>
<p>U kakvom stanju čovjek dolazi na ovaj svijet?</p> <p>"Svako dijete se rađa u prirodnoj vjeri, fitretu, pa ga onda njegovi roditelji odgoje kao židova, kršćanina ili međžusiju (vatropoklonika)!" (Buhari)</p>	<p>Koja je svrha čovjekovog postojanja?</p> <p>"Džine i ljude sam stvorio samo zato da Mi se klanjaju." (Ez-Zarijat, 56.)</p> <p>"Allahu se pokorava sve što je na nebesima i na Zemlji, htjeli ili ne htjeli, a i sjene njihove, ujutro i u sumrak." (Er-Ra'd, 15.)</p>
<p>Čovjek je, dakle, odabrano biće – Namjesnik na zemlji!</p> <p>A kada Gospodar tvoj reče melekima: "Ja ću na Zemlji namjesnika postaviti!" - oni rekoše: "Zar će Ti namjesnik biti onaj koji će na njoj nered činiti i krv proljevati? A mi Tebe veličamo i hvalimo i, kako Tebi dolikuje, štujemo." On reče: "Ja znam ono što vi ne znate." (El-Beqara, 30.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Prva zadaća čovjeka je da spozna svog Stvoritelja i da Ga obožava iskrenim robovanjem, da izvršava ono što je naredeno i da se kloni onoga što je zabranjeno, te da se uklapa u sveopću harmoniju u kosmosu, u kome se sva stvorena bića i neživi svijet, robovanjem, u njegovim različitim formama, predaje Gospodaru.
<p>"Dva najvažnija dana u tvom životu su dan u kome si rođen i dan u kome si shvatio zašto si rođen".</p> <p>ZBOG TOGA</p> <p>BUDI PREDAN ALLAHU JER JE TO VRHUNAC SLOBODE</p>	<p>PREDANOST BOGU KAO VRHUNAC SLOBODE</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ibadetom čovjek vraća dug Stvoritelju 2. Ibadet Allahu je put postizanja slobode 3. Zaduženost vjerskim propisima za vjernika nije gubitak slobode 4. Sloboda i odgovornost

- Nakon usmenog izlaganja nastavnika slijedi grupni oblik rada.

Najaviti grupni rad i rasporediti učenike u četiri grupe.

Naglasiti da trebaju pročitati uputstvo za rad, te da imaju 10-12 min. na raspolaganju za izradu grupnih zadataka – podijeliti materijal.

- Izlaganje grupnih zadataka po grupama.

Napomena:

S obzirom na to da je uputstvom za grupni rad predviđeno da svaku grupu čine po četiri učenika, dva učenika (sa ulogama zapisničar i istraživač) imaju zadatak da zalijepi izrađen plakat na školsku tablu (na predviđeno mjesto), dok druga dva učenika (vođa grupe i zamjenik vođe grupe) su zadužena za izlaganje od kojih zamjenik vođe grupe ima zadatak da redoslijedom čita postavljena pitanja/zadatke, a vođa grupe ima zadatak da izlaže odgovore na postavljena pitanja/zadatke.

Tokom grupnog oblika nastavnik će pratiti rad učenika i usmjeravati ih, te ako se ukaže potreba dodatno objašnjavati sadržaj iz grupnih zadataka prilikom prezentacije grupnih zadataka.

Završni dio (8 min.)

- U završnom dijelu časa nastavnik će kroz neposrednu komunikaciju s učenicima istaći glavnu poruku i cilj nastavne jedinice, a što predstavlja i svojevršno utvrđivanje stečenog znanja.

- Ocijeniti učenike koji su isticali se tokom rada na času.

- Domaća zadaća:

Napisati esej o temi: “Tek s potpunom predanošću Bogu čovjek može doživjeti slobodu”.

Evaluacijski parametri:

- individualni doprinos učenika u pripremi i realizaciji nastave;
- angažiranost učenika na individualnim i grupnim projektima;
- usvojenost znanja iz nastavne jedinice koja se obrađuje na nastavnom satu;
- samoistraživanje, samovođenje i samoučenje učenika radi samostalnog rješavanja problema, te snaga konstruktivnog mišljenja;
- učenički doprinos nastavi kvalitetnim individualnim stavovima i mišljenjima;
- učeničko vrednovanje grupnih i individualnih prezentacija;

- kvalitet i kvantitet učešća učenika u projektnim zadacima.

Ishodi učenja

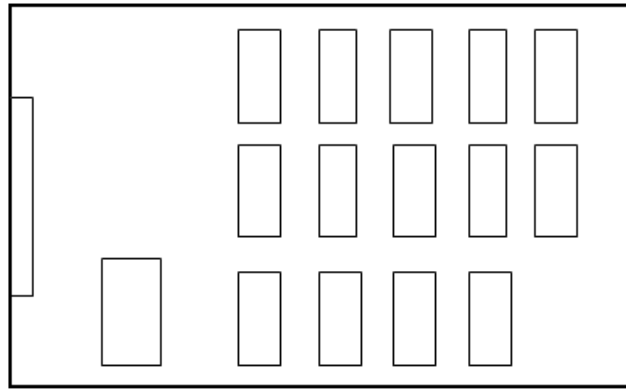
- *Kognitivno područje:* definira i objašnjava pojmove sloboda, interpretira po sjećanju na čas, objašnjava povezanosti slobode i odgovornosti, prepoznaje i argumentira ulogu čovjeka na Zemlji, njegov vrhunac slobode te njegovu misiju i svrhu življenja. Povezuje naučeno s praksom, prepoznaje svoju misiju i postavlja ciljeve prema uputama islama.
- *Psihomotoričko područje:* vješto prati nastavne sadržaje, iz drugih izvora proširuje iznesenu materiju na času, razvija sposobnosti na osnovu naučenog, novim sadržajima prilazi iz različitih uglova, koristi nove sadržaje u kreiranju mišljenja.
- *Afektivno područje:* postavlja pitanja i daje smislene odgovore na času, iznosi vlastite stavove i reagira na raspravu, unosi nove spoznaje u kreiranje stavova i uvjerenja, kombinira novo s naučenim, analizira i vrši sintezu, djeluje u skladu s naučenim i afirmativno djeluje na okolinu u stvaranju stavova i mišljenja.

PRILOZI

1. Plan table:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ			
<u>Predanost Bogu kao vrhunac slobode</u>			

2. Plan učionice:

3. Pitanja i zadaci za grupni oblik rada

Grupa I – Ibadetom čovjek vraća dug Stvoritelju

1. Definiraj pojmove: ibadet, din, ‘abd!
2. Ukratko objasni tezu: Ibadetom čovjek vraća dug Stvoritelju!
3. Navedi kur’anski ajet iz kojeg proizilazi svojevrsni “ugovor” između Gospodara i Njegovih robova i prije dolaska na ovaj svijet!

Napomena: Odgovore na postavljena pitanja ispisati flomasterom na hamer papiru. Poželjno je pisati odgovore u tezama s ciljem uštede vremena, a prilikom izlaganja usmeno obrazložiti napisane teze.

Grupa II – Ibadet Allahu je put postizanja slobode

1. Definiraj pojmove: ‘ubudijje, zulm ‘azim!
2. Objasni kroz primjer Adema a.s. i njegove žene Have u kakvo stanje čovjek može zapasti ukoliko nije u ibadetu Allahu dž.š.!
3. Navedi primjer osjećanja istinske slobode i čime se ono postiže?

Napomena: Odgovore na postavljena pitanja ispisati flomasterom na hamer papiru. Poželjno je pisati odgovore u tezama s ciljem uštede vremena, a prilikom izlaganja usmeno obrazložiti napisane teze.

Grupa III – Zaduženost vjerskim propisima za vjernike nije gubitak slobode

1. Šta prema Seidu Ramadanu el-Butiju predstavlja zaduženost vjerskim priposima?
2. Koja osjećanja preovladavaju kod vjernika dok je u ibadetu Allahu, dž.š.?
3. Kako je Muhammed, a.s., iščekivao namaz?

Napomena: Odgovore na postavljena pitanja ispisati flomasterom na hamer papiru. Poželjno je pisati odgovore u tezama s ciljem uštede vremena, a prilikom izlaganja usmeno obrazložiti napisane teze.

Grupa IV – Sloboda i odgovornost

1. Šta se podrazumijeva pod odgovornostima čovjeka?
2. Shematski detaljno predstavi hijerarhiju ljudskih odgovornosti!

Napomena: Odgovore na postavljena pitanja ispisati flomasterom na hamer papiru. Poželjno je pisati odgovore u tezama s ciljem uštede vremena, a prilikom izlaganja usmeno obrazložiti napisane teze.

Uputstvo za rad u grupi

1. Izaberite vođu grupe i zamjenika vođe grupe, zapisničara i istraživača.
2. Vođa grupe ima zadatak da pročita uputstvo do kraja da ga svi članovi grupe čuju.
3. Zamjenik vođe grupe ima zadatak da pročita pitanja.
4. Istraživač pristupa traženju odgovora na postavljena pitanja.
5. Zapisničar (poželjno da ima lijep rukopis) piše odgovore na hamer papir – moguće je pisati samo teze na postavljena pitanja.
6. Na hamer papiru obavezno napišite broj i ime svoje grupe!
7. Pišite čitko i većim fontom kako bi se sadržaj mogao pročitati iz daljine!
8. Sve odgovori možete pronaći u udžbeniku na str. 61-64.
9. Dopušteno je dekorisanje i ukrašavanje plakata prigodnim crtama, crtežima, znakovima, simbolima.
10. Predstavljanje i prezentacija radova:
Zapisničar i istraživač – lijepljenje izrađenih plakata na tabli
Zamjenik vođe grupe – čitanje grupnih pitanja
Vođa grupe – izlaganje odgovora na postavljena grupna pitanja

Bilješke i napomene

Bratanić, M. (1990), *Mikropedagogija*, Zagreb: Zagreb centar.
 El-Gazali, Ebu H. M. (2005), *Ihja ulu-mud-din*, Sarajevo: Libris.
 Isanović, N., Begović, N., Jusić, M. (2013).

Vjeronauka 3 za srednje škole, Sarajevo: El-Kalem.
 Jensen, E. (2003), *Super nastava, nastavne strategije za kvalitetnu školu i uspješno učenje*, Zagreb: Educa.

Korkut, B. (1412. h), *Kur'an s prevodom*, Medina: Ministarstvo za hadž i vakuf Saudijske Arabije.
 Slatina, M. (1998), *Nastavni metod*, Sarajevo: Filozofski fakultet.

الموجز

«الإخلاص لله قَمَّة الحرية»

حكمت هيكييتش

يقدم هذا المقال إعداد الحصة الدراسية في مادة التعليم الديني لطلاب المرحلة الثانوية. يتضمن تحضير الحصة الدراسية معلومات عن أشكال العمل والطرق التدريسية وأهداف هذه الوحدة الدراسية ووظائفها. كما تم عرض الصياغة الكلية والصياغة الجزئية للحصة الدراسية مع الإرشادات التفصيلية لتنفيذها، والمعايير التقويمية، والنتائج التعليمية، والمرفقات.

الكلمات الرئيسية: تعليم الدين الإسلامي للصف الثالث الثانوي، الوحدة الدراسية «الحرية والمسؤولية»، تحضير الحصة الدراسية.

Summary

“SUBMISSION TO GOD AS ABSOLUTE FREEDOM”

By Hikmet Hekić

This article presents a class preparation for new teaching content for a class of Islamic religious studies in secondary school. The preparation contains information regarding the form of work, teaching methods, teaching tools, technical assistance, inter-subject correlation, aims and tasks of this teaching unit. Macro-articulation and micro-articulation of this teaching unit are also presented in this article along with detailed instructions for its realization, evaluation parameters, the outcomes of the study and attachment.

Key words: Islamic religious studies for the third grade of secondary school, teaching unit *Freedom and responsibility*, teaching preparation for the class